

ГЕОБОТА́НІКА (від *гео...* і *ботаніка*) — наука, що вивчає рослинний покрив Землі як сукупність рослинних угруповань (*фітоценозів*). Деякі вчені розуміють Г. як синонім *фітоценології* (науки про фітоценози), яка разом з *географією рослин*, географією угруповань та *флористикою* є складовою Г. Це міждисциплінарна наука, що охоплює 3 рівні організації живої матерії: організмівий, популяц. та ценотичний. Розрізняють заг. і спец. Г. Перша вивчає осн. закономірності, що лежать в основі складу, будови, шляхів виникнення і розвитку угруповань у зв'язку з умовами їх існування; розробляє заг. питання класифікації. Спец. Г. вивчає ті ж закономірності, але щодо окремих типів рослинності, що виділилися в наук. дисципліни: лісо-, луко- та болото-знавство, індиак. Г. тощо. Г. тісно взаємодіє з низкою біол., геогр. та геол. наук, а також із системологією, інформатикою, математикою.

Термін «Г.» був запропонов. 1866 незалежно один від одного рос. вченим Ф. Рупрехтом і нім. вченим А. Грізебахом. Г. як самост. наука сформувалася у 2-й пол. 19 ст. — на поч. 20 ст. Спочатку її називали флорографією, згодом фітосоціологією. В Україні початок розвитку Г. пов'язаний з іменами *В. Черняєва*, *А. Краснова*, *Г. Танфільєва*. Значний внесок у розвиток Г. в Україні зробив *Й. Пачоський*, який сформулював думку про те, що рослинні угруповання є предметом самост. науки, ввів низку геоботан. термінів (зокрема «фітоценоз», 1976). Основи сучас. Г. в Україні заклали *Ю. Клеопов* та *Є. Лавренко*. Так, Ю. Клеопов вперше в Г. сформулював тезу про те, що тільки аналіт. синтез клімат. і

геоморфол. факторів в їх істор. розвитку дає пояснення сучас. станові рослинності. Є. Лавренко обґрунтував наявність 6-ти суттєвих для формування рослинності України центрів її походження і розробив теорію і методику геоботан. районування; заснував сучасні уявлення про степи і методи геоботан. картографування. Серед ін. фахівців у галузі Г. відомі *Г. Висоцький*, *Д. Зеров*, *П. Погребняк*, *Д. Воробйов*, *О. Бельгард*, *Г. Білик*, *Є. Бродіс* та ін. Крім типологічної, в Україні розроблена і домінуюча класифікація рослинності. Багаторічні дослідж. останньої узагальнені в класич. 4-том. зведенні «Рослинність УРСР» (К., 1968–73). Видано серію монографій з рослинності Карпат (*К. Малиновський*, *М. Голубець*, *С. Стойко*), Криму (*Я. Дідух*), рівнин. частини України (*Ю. Шеляг-Сосонко*, *В. М'якушко*). Значний розвиток отримали також і популяц. дослідж. — одні з найбільш перспективних у Г. Цим питанням присвяч. праці геоботаніків К. Малиновського, *Ю. Злобіна* та ін. Підготовку фахівців з Г. в Україні проводять у Київ., Дніпроп. та Ужгород. університетах.

Рекомендована література

1. Трасс Х. Геоботаника. Ленинград, 1976;
2. Геоботаничне районування Української РСР. К., 1977;
3. Вальтер Г. Общая геоботаника / Пер. с нем. Москва, 1982;
4. Продромус растительности Украины. К., 1991.

Ю. Р. Шеляг-Сосонко

Бібліографічний опис:

Геоботаніка / Ю. Р. Шеляг-Сосонко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29099>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).